

RAZVOJ POLJOPRIVREDE IRANA

Po svojoj površini Iran je veoma velika zemlja (1,684.000 km²) i s relativno malo stanovništva u odnosu na tolike površine oko 30 miliona stanovnika što predstavlja gustoću od 18 stanovnika na kvadratni kilometar. Međutim kada se isključi veliki dio površina Iranske visoravni koje zauzimaju dvije velike pustinje slana i pješčana Dasht-i-Kavir i Dasht-i-Lut preostane svega 21% plodne površine koje su već danas veoma gusto naseljene, a stopa priraštaja od 3,2% upozorava na još veću gustoću stanovništva ubuduće. Poljoprivredna proizvodnja odpočela je svoj razvoj tek posljednje decenije, a naročito posljednjih nekoliko godina. Dotadašnja usitnjena gazdinstva u 50.000 sela imala su vrlo slabu proizvodnju. Ishrana stanovništva je bila ispod minimuma (Standard FAO za Srednji Istok), a prerađivačka prehrambena industrija vrlo slabo razvijena.

Iran je u takvoj situaciji kao prioritetan zadatak dao razvoju poljoprivrede, stvaranju velikih opremljenih farmi, investicionom ulaganju u ogromne agromelioracione sisteme za navodnjavanje, izgradnju prerađivačke industrije itd. Tako poljoprivreda s prerađivačko-prehrambenom industrijom zauzima prvo mjesto u tek usvojenom petogodišnjem planu Irana. Iza poljoprivrede i prerade dolaze ostale grane privrede pa i industrija nafte koja je od vitalnog značenja za Iran.

Međutim limitirajući faktor poljoprivredne proizvodnje predstavlja količine vode za navodnjavanje. Samo jedan uski pojas Mazenderan i Gilana pored Kaspijskog mora ima vlažniju klimu od 600 do 1000 mm oborina godišnje. Sva ostala proizvodna područja imaju suhu aridnu klimu s godišnjom količinom oborina od 200 do 500 mm.

KOLIČINA VODE ZA NAVODNJAVANJE JE GLAVNI FAKTOR PROIZVODNJE

Hiljadama godina Iranci su se služili kanalima za navodnjavanje svojih oranica. Smatra se da je još u vrijeme kralja Darija blizu njegove prijestolnice Shusa bio izgrađen sistem za navodnjavanje regiona Kuzestana uz rijeku Des čiju su vodu koristili za natapanje.

Iran ima malo rijeka i to uglavnom sa slivnog područja Elbrusa i Zagrosa. Sve postojeće rijeke koriste se za natapanje od ranije. Kada se putuje kroz Iran onda se mogu vidjeti potpuno presušena korita rijeka zbog navodnjavanja. Podzemna voda je na velikoj dubini oko 100 m od površine zemlje i potrebna je velika snaga motora da izvuče toliko vode kolika je zalivna norma. Navodnjavanje se izvodi svakih 5—6 ili 10 dana jednom i to od sjetve do zrelosti pojedinih kultura. Klasični načini navodnjavanja putem otvorenih kanala primjenjuje se još uvijek u najvećem broju slučajeva dok se u posljednje vrijeme uvodi sistem navodnjavanja putem vještačke kiše. Navodnjavanje putem otvorenih kanala ima nekoliko loših strana te se nastoji zamijeniti gdje to moguće sistemima vještačkog kišenja. To je prvenstveno zbog obaveznog niveliranja zemljišta prilikom primjene zemljišta teškim mašinama ravnjacima koji potpuno unište ionako slabu strukturu njihovog zemljišta. Već kod prvog zalivanja iza sjetve stvara se tako tvrda

pokorica zemljišta da sjeme i najbolje kvalitete jedva probija takvu koru. Upotreba bilo kakve mašine za razbijanje ove kore neizvodljiva je ili veoma rizična za klicu koja niče. Ovo je naročito izraženo kod navodnjavanja putem »Kaseta« dok je sistem »Bankova« nešto bolji jer se sjeme sije na vrhu brijega. Prilikom natapanja voda ne prelazi vrh briga i tu se ne stvara takva kora. Upotrebom sistema vještačke kiše nije potrebna nivelacija zemljišta prije sjetve i izrada »Kaseta« ili bankova te nema takvih problema oko nicanja usjeva.

Pored toga smatra se da su gubici vode manji upotrebom vještačke kiše, a to je veoma važno obzirom na ograničene količine vode na zemlji i pod zemljom s kojim Iran raspolaže.

Danas Iran ima oko 12 miliona hektara oraničnih površina i moguće je povećati površine pod oranicama za još toliko, a daljnje povećanje nije moguće obzirom na ograničene rezerve vode za navodnjavanje.

Zbog toga ova zemlja na nekoliko mjesta podiže ogromne agrokomplekse uz velike investicije i primjenu najsavremenije tehnologije proizvodnje.

INTENZIVNA POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

Intencija plana intenzifikacije poljoprivredne proizvodnje jeste koncentracija kapitala u ogromne sisteme za navodnjavanje na nekoliko mjesta potencijalnih za poljoprivrednu proizvodnju. To su projekti u Kuzistanu kod Desfula, zatim Ajzerbešanu kod Ulthan Mogana i projekt Đirov nedaleko od pakistanske granice. Svaki od ovih projekata sada ima ili će imati u svom kompleksu od 150.000 do 200.000 ha površina.

Na takvim projektima i manjim, koncentrirana se mehanizacija i kadrovi te primjenjuje najsavremenija nauka i tehnologija proizvodnje. U tom cilju Iran finansira nekoliko projekata istraživačkih na kojim rade strani stručnjaci. Tako i naša zemlja ima dva istraživačka projekta i to; Projekt uljanih kultura i projekt kukuruza. Dosadašnji trogodišnji rezultati pokazali su puni uspjeh i na osnovu takvih rezultata ide se planski na veliko povećanje površina pod ovim kulturama. Ipak najveće površine i zato najveće značenje imaju još i danas; pšenica, riža, ječam i pamuk. Postupno se ide na smanjenje površina pod ovim kulturama (osim pamuka) i povećanje površina pod kukuruzom i uljanim kulturama, povrćem i još nekim.

Nedostatak krme za ishranu stoke predstavlja kočnicu za razvoj stočarstva. Pored toga ovčarstvo s velikim brojem ovaca (26 miliona) održalo se zahvaljujući nomađenju. Proizvodnjom vune od 19.500 tona zadovoljava potrebe poznatih perzijskih tepiha. Poslije ovčarstva dolazi po brojnou stanju kozarstvo (18 miliona) govedarstvo (6 miliona), peradarstvo itd. U godinama s nepovoljnim vremenskim prilikama dolazi do takve nestašice krme naročito za sitnu stoku da se brojno stanje drastično smanji. U posljednje vrijeme stvaraju se velike farme gdje postoji krmna baza i gdje počinje izgradnja kompleksa prerađivačkih pogona.

Do sada su izgrađeni ili su u izgradnji veliki broj pogona za preradu kao; tvornice stočne hrane, tvornice suhomesnatih proizvoda, tvornice ulja, klaonice, pekare i drugi pogoni. Na ovaj način Iran se postupno oslobađa uvoza sirovina i prerađevina prehrambene industrije i rješava akutno pitanje ishrane stanovništva i obezbeđenja sirovina za ostale industrijske grane prerade.